

Energipolitiskt program för Medborgerlig Samling

Antaget av partistyrelsen den 19 februari 2019

Reviderat av partistämman den 17-19 september 2021

Reviderat av partistyrelsen med anledning av medlemsrådet maj 2022

Energipolitiskt program för Medborgerlig Samling

Inledning

I det samhälle vi vill bygga fokuserar staten på kärnverksamhet; privata företag och civilsamhället har en framträdande roll för samhällsbygget. Detta gäller även energiförsörjning.

Medborgerlig Samlings energipolitik ska vara evidensbaserad. Fakta och beprövade erfarenheter ska ligga till grund för politiska förslag, i stället för ideologiskt färgat tyckande.

Energiproduktion och infrastruktur för leverans av energi har historiskt krävt stora investeringar, långa byggtider och tillgång till mycket kapital. Vi ser nu förändrade förutsättningar för energiproduktion. Utvecklingen går mot mer decentraliserad energiproduktion som kan byggas på ett par månader till ett par år. Produktionen finansieras av privat kapital och företag som Google, Facebook och IKEA finansierar sina egna energiprojekt.

Energisystem är komplexa. Produktion och leverans av el, gas och värme från fossila och förnybara källor, från uran och från avfall, innebär att navigera i en djungel av stödsystem, miljökrav, nationella, EU- och internationella lagar samt politiska avsikter. Att ge stöd till olika energipolitiska åtgärder främjar ofta ekonomiskt suboptimala lösningar och kan ge utträngningseffekter för bättre alternativ.

Kärnkraft

Då det i dagsläget tar lång tid att bygga nya kärnkraftverk krävs att baskraft fortsatt levereras av nuvarande anläggningar. Sveriges nuvarande kärnkraftverk ska därför fortsatt uppgraderas för att leverera el tills de når sin maximala livslängd. Mellanlagret för använt kärnbränsle i Oskarshamn (CLAB) måste skyndsamt byggas ut för att säkerställa fortsatt drift efter 2024.

Nästa generationens kärnkraft, ofta kallad fjärde generationen eller "Gen IV", utlovar en helt ny typ av reaktorer. Dessa har möjlighet att markant överträffa dagens reaktorer vad gäller säkerhet, avfall och kostnad. Vi vill därför målmedvetet arbeta för att utveckla denna nya typ av kärnkraft för att garantera den framtida energiförsörjningen. Sverige

bör ansluta sig till de internationella forskningssamarbeten som finns kring detta, t.ex. GIF - Gen IV International Forum.

Den fjärde generationens kärnkraft kan drivas på uttjänt kärnbränsle och genererar betydligt mindre långlivat avfall. Detta gör problemet med slutförvaring av kärnbränsle mycket enklare. Dessutom minskas behovet av uranbrytning.

I väntan på fjärde generationens kärnkraft är det nya konceptet med små modulära reaktorer (SMR) intressant. Detta gör det möjligt att snabbt och kostnadseffektivt bygga reaktorer på 50-100 MW. Det löser flera av de problem som dagens kärnkraft har, att det krävs en stor grundinvestering, tar lång tid att bygga och inte kan placeras var som helst. Det finns planer på att serietillverka SMR, vilket skulle sänka priserna och underlätta tillståndsprocesserna då tillverkaren kan få ett typgodkännande av en viss konstruktion.

Det är idag i princip tillåtet att bygga nya kärnkraftsreaktorer i Sverige, men det finns restriktioner att nya reaktorer endast får ersätta befintliga och endast där det nu finns reaktorer (Forsmark, Ringhals och Oskarshamn). Dessa restriktioner omöjliggör i praktiken SMR och troligtvis också Gen IV. För att möjliggöra en smidig framtida övergång till Gen IV och säkerställa att kärnkraft byggs på ett effektivt och rationellt sätt vill Medborgerlig Samling avskaffa dessa restriktioner. Dessutom behöver säkerhetskrav och tillståndsprocesser ses över för att möjliggöra SMR och i framtiden Gen IV.

Medborgerlig Samling vill

- Satsa på forskning och utveckling av fjärde generationens kärnkraft för att utveckla en långsiktig energilösning för Sverige.
- Ansluta Sverige till internationella samarbetsorganisationer för Gen IV, exempelvis GIF.
- Fortsatt underhålla existerande reaktorer så länge som de behövs för att garantera en stabil elförsörjning.
- Ta bort restriktionerna för hur många kärnkraftsreaktorer som får finnas i Sverige och var de får ligga.
- Öppna för att bygga små modulära reaktorer i Sverige genom att utfärda typgodkännande som möjliggör industriell serietillverkning av dessa reaktorer.

Vattenkraft

Vattenkraften står för nästan hälften av Sveriges elproduktion. Den lättreglerade vattenkraften är viktig för att kunna balansera både varierande efterfrågan och

oreglerbara energikällor som vindkraft. Den storskaliga vattenkraften är en viktig strategisk resurs, och därför bör den del som idag ägs av staten behållas i statlig ägo.

Trots att det finns potential att bygga ut betydligt mer vattenkraft i Sverige skulle detta orsaka omfattande ingrepp i naturmiljön. Därför vill Medborgerlig Samling bevara våra orörda nationalälvar från utbyggnad.

Den planerade omprövningen av vattenkraftens tillstånd riskerar leda till nedstängningar av flera vattenkraftverk som inte har möjlighet att utföra de krävda ändringarna. Vissa vattenkraftverk har under hotet om detta lagts ner redan innan det kommit igång. Det leder till minskad möjlighet att balansera elnätet (tillgänglig effekt varje moment), särskilt i Södra Sverige där den småskaliga vattenkraften i toppförbrukningssituationer utgjorde 20 % av installerad effekt 2017, nu betydligt mer. Konsekvenserna för samhället är oproportionerligt negativa mot de önskade men osäkra positiva effekterna. Därför bör denna planerade omprövning läggas på is tills vi ökar den reglerbara elproduktionen så att balans i elnätet kan garanteras.

Den småskaliga vattenkraften utgör idag ett problem på de ställen där det saknas fiskpassage. Vi vill därför införa en årligen ökande miljöavgift på de kraftverk som i dag saknar sådan fiskpassage. Denna avgift ska öronmärkas och återföras i form av subvention till ombyggnad för de privata ägare som väljer att investera i fiskpassage. Ett undantag från kravet på fiskpassage ska göras för kulturellt värdefulla kraftverk som ska ges särskilt stöd för ombyggnad.

Medborgerlig Samling vill

- Behålla den storskaliga vattenkraft som staten äger i statlig ägo.
- Bevara våra orörda nationalälvar från utbyggnad.
- Den planerade omprövningen av vattenkraftens tillstånd läggs på is tills vi ökar den reglerbara elproduktionen så att balans i elnätet kan garanteras.
- Införa miljöavgift på vattenkraft utan fiskpassage.

Småskalig konsumentnära elproduktion

Småskalig konsumentnära elproduktion är en mycket viktig komponent i ett hållbart samhälle, speciellt i kombination med elbilar, lagring, energistyrningssystem och annan ny och kommande teknik. Genom elproduktion nära konsumenterna uppnår vi minskat beroende av elnät och mindre risk för störningar.

Regler måste förenklas så långt det går – det måste bli lättare att vara småskalig producent och det ska löna sig. Sammankoppling av hushåll ska förenklas och

nättariffer för de som vill kombinera produktion för eget bruk med anslutning till elnätet får inte vara orimliga.

Medborgerlig Samling vill

- Underlätta och ge incitament till småskalig konsumentnära elproduktion genom enkel administration och se till att nättariffer är balanserade.

Ekonomiska styrmedel

Vi anser att marknaden ska styra utbyggnaden av elproduktion i Sverige. Tyvärr har elmarknaden under lång tid snedvridits av en bred flora av regleringar och subventioner. Att från regeringshåll påstå att "*marknaden väljer vindkraft framför kärnkraft*" är därför ohederligt.

Teknikutvecklingen går för fort för att politiker ska hinna med och för många eller detaljerade regleringar eller subventioner riskerar att påverka andra system i en negativ riktning. EU:s nya s.k. hållbarhetstaxonomi som riskerar ytterligare snedvrida marknaden till tveksam nytta.

Att reducera nätavgifterna för intermittenta kraftslag som vindkraft riskerar skapa obalans i elnätet då baskraften missgynnas.

Vi vill avveckla alla subventioner till specifika kraftslag och återställa balansen på marknaden så att konkurrensen kan ske på lika villkor.

På kärnkraft ställs strikta krav på avfallshantering och rivning, och det fonderas löpande pengar för detta. Detta är rimligt, och liknande principer bör tillämpas även på andra kraftslag. T.ex. behöver nedmontering av uttjänta vindkraftverk garanteras.

Elskatten bygger på idén att all el har liknande miljöpåverkan, och att den är proportionell mot hur mycket el som används. Det stämmer inte alls med dagens verklighet. Sverige har en stor andel elproduktion där miljöpåverkan på marginalen är i stort sett noll, istället finns det en betydande kostnad och miljöpåverkan för att bygga nya kraftverk. Det gäller främst kärnkraft, vindkraft och solceller. I vissa fall också vattenkraft (om vattenmagasinen är fulla) och kraftvärme (om man ändå behöver värmen).

Därför bör elskatten avskaffas. Istället bör miljöavgifter införas på konkret miljöpåverkan vid energiproduktion, t.ex. skadliga utsläpp.

Medborgerlig Samling vill

- Låta marknaden styra vilken typ av osubventionerad elproduktion som ska byggas.
- Inte införa några nya subventioner till förnybar elproduktion och avveckla de befintliga.
- Inte ytterligare utvidga eller förlänga elcertifikatsystemet.
- Inte reducera nätavgifterna för vindkraft eller andra intermittenta kraftslag.
- Att etablering av vindkraftverk alltid ska förenas med krav på nedmontering, avfallshantering och återställande av platsen när vindkraftverket har tjänat ut, samt att ekonomiska garantier för detta ska finnas.
- Avskaffa elskatten, och istället införa miljöavgifter på konkret miljöpåverkan.

Energinet

Dagens situation där privata företag genom koncession har monopol på elnät i olika geografiska områden, och priserna är reglerade genom ett krångligt och svårgenomträngligt system, är olycklig. Vi vill utreda hur man kan öppna för konkurrens i de lokala elnäten.

De flesta elkonsumenter betalar en relativt hög rörlig elnätsavgift per kWh. Detta bygger på samma föråldrade resonemang som ligger bakom elskatten, och speglar troligtvis de faktiska kostnaderna för att driva elnätet dåligt. Elnätsavgiften borde i större utsträckning vara en fast kostnad per månad beroende på maxeffekt.

Det nationella stamnätet för el bör förbli statligt, och vi vill bevara Svenska Kraftnät som statligt affärsverk med ansvar för stamnät och störningsreserv. Stamnätet måste fortlöpande underhållas och flaskhalsar byggas bort.

Tack vare vattenkraft, och i viss mån vindkraft, finns idag ett elöverskott i norra Sverige. Den planerade elektrifieringen av basindustrin, t.ex. Hybrit-projektet, kan dock komma att äta upp detta överskott inom ett decennium. Därför är det tveksamt om det är vettigt att genomföra stora investeringar i syfte att markant öka kapaciteten mellan norra och södra Sverige. Istället bör målet vara att bygga ut elproduktionen där den behövs, så att behovet av import och långväga överföring minskar.

Sverige är sedan 2011 indelat i fyra elområden med olika priser. På senare tid har prisskillnaderna mellan norr och söder varit extremt stora, vilket skapar ojämna villkor för elkonsumenter i olika delar av landet. För elintensiv industri skapar prisskillnaderna incitament att förlägga verksamhet där elen är billigare, vilket är bra. Men hushåll och vanliga företag väljer sällan ort utifrån elpriserna, som gör att de inte kan anpassa sig till det nya läget. Som konsekvens blir de företag som kan flytta favoriserade i konkurrensen, medan alla hushåll i dyra elområden förlorar. Nu när tio år har gått är

det dags att utvärdera och överväga olika alternativ, t.ex. bör man titta på den italienska modellen med olika priser för producenter men samma för konsumenter. Även villkoren i avtalen för europeiska elområden mellan Sverige och övriga EU-länder bör ses över. Som det är nu är Sverige tvunget att leverera el till andra länder till minst 70% av elledningarnas kapacitet. Detta har gjort Sverige extremt känsligt till de höga priserna i Tyskland efter nedläggningen av deras kärnreaktorer och nu ökade gaspriser.

Fjärrvärmenäten skapar ett naturligt monopol för leverans av värme. Branschen hävdar att tekniska begränsningar gör en tredjepartsaccess tekniskt och ekonomiskt till ett sämre alternativ än befintligt monopol.

Fjärrvärmen är en av de mest hållbara och miljövänliga metoderna att leverera värme till privatpersoner och industri.

Det är dock osannolikt att svensk fjärrvärme är den första och enda monopolistiska marknad som är mer effektiv än en konkurrensutsatt. Precis som elnäten, fibernäten, mobilnäten och järnvägsrälsen öppnats för tredjepartsaccess kommer öppna fjärrvärmenät leda till lägre värmekostnader, effektivare resursutnyttning, miljövänligare värme samt mer innovativa och konsumentanpassade produkter.

Medborgerlig Samling vill

- Utredda hur man kan öppna för konkurrens i de lokala elnäten.
- Lansering av projekt Hansa PowerBridge (en ny elkabel på 700 MW till Tyskland) ska samordnas med driftsättande av tillräcklig ny planerbar elproduktion i södra Sverige.
- Banta projektet NordSyd (förstärkning av elnätet mellan norra och södra Sverige).
- Utvärdera Sveriges indelning i elområden och utreda alternativ till dagens modell.
- Ge oberoende leverantörer tillgång till fjärrvärmenäten.

Bolaget Vattenfall

Det statliga bolaget Vattenfall är en viktig strategisk resurs för Sverige. Tyvärr har en svag styrning från flera regeringar av olika färg lett till att det förlorat fokus och gett sig in på tveksamma och riskfyllda äventyr utomlands. Vi vill renodla Vattenfalls verksamhet.

Vattenfalls huvuduppgift bör vara att upprätthålla och stärka Sveriges elproduktion och elleverans. I dagsläget innebär detta satsningar på att öka den planerbara

elproduktionen i södra Sverige, inklusive ny kärnkraft, och att upphöra med vindkraftssatsningar.

Vattenfalls nätverksamhet bör brytas ut till ett nytt, av Vattenfall oberoende, bolag.

Medborgerlig Samling vill

- Stoppa nysatsningar utomlands, och inleda en ansvarsfull avveckling av engagemanget utomlands.
- Satsa på att öka den planerbara elproduktionen i södra Sverige, inklusive ny kärnkraft.
- Upphöra med satsningar på vindkraft och redovisa för de verkliga kostnaderna.
- Bryta ut nätverksamheten till ett nytt, av Vattenfall oberoende, bolag.